

KAZKY

ukrajinské
národní
pohádky

Kazky

ukrajinské
národní
pohádky

Kazky

ukrajinské
národní
pohádky

ilustrovala Kseniia Maliuhina

ilustrace © Kseniia Maliuhina, 2023
překlad © Miroslav Tomek, 2023
© Olena Kuriščáková, 2022
© Hana Pražáková, 1986

Rukavička

Sel dědeček lesem, za ním běžel psík. I ztratil dědeček rukavici.

Tu běží myška, vlezla do rukavičky a povídá:

„Tady budu bydlet!“

Najednou přiskákala žabka a ptá se:

„Kdopak bydlí v rukavičce?“

„Myška škrábavka. A kdo jsi ty?“

„Jsem žabka skákavka. Pusť mě taky!“

A už jsou tam dvě. Tu běží zajíček. Přiběhl k rukavičce a ptá se:

„Kdopak bydlí v rukavičce?“

„Myška škrábalka a žabka skákalka. A kdo jsi ty?“

„Jsem zajíček ušáček. Pusťte mě taky!“

„Tak pojd!“

A už jsou tři.

Tu běží liška a hned k rukavičce:

„Kdopak bydlí v téhle rukavičce?“

„Myška škrábalka, žabka skákalka a zajíček ušáček. A kdo jsi ty?“

„Jsem liška ryška. Pusťte mě taky!“

„Tak pojd!“

A už tam jsou čtyři.
Tu jde kolem vlk. Hrne se také k rukavičce:

„Kdopak bydlí v rukavičce?“

„Myška škrábalka, žabka skákalka, zajíček ušáček
a liška ryška. Kdo jsi ty?“

„Jsem vlček šedý krček. Pusťte mě taky!“

„No tak pojd' také!“

A už je jich pět.

Kde se vzal, tu se vzal – běží divočák.

„Kdopak bydlí v rukavičce?“

„Myška škrábalka, žabka skákalka, zajíček ušáček,
liška ryška a vlčekšedý krček. A kdo jsi ty?“

„Chrochro, jsem divočák štětiňák, pusťte mě taky!“

„To je nadělení! Každý nám do rukavičky leze!

Jak se sem vejdeš?“

„Nějak se vejdu! Pusťte mě!“

„No co s tebou naděláme... Tak teda pojd'!“

Vlezl divočák do rukavičky, už je jich šest. Mačkají
se jeden na druhého, sotva se do rukavičky vejdou.
Najednou zapraskalo v křoví – šine se k rukavičce
medvěd. Zaryčel a ptá se:

„Kdopak bydlí v rukavičce?“

„Myška škrábalka, žabka skákalka, zajíček ušáček,
liška ryška, vlček šedý krček a divočák štětiňák.

A kdo jsi ty?“

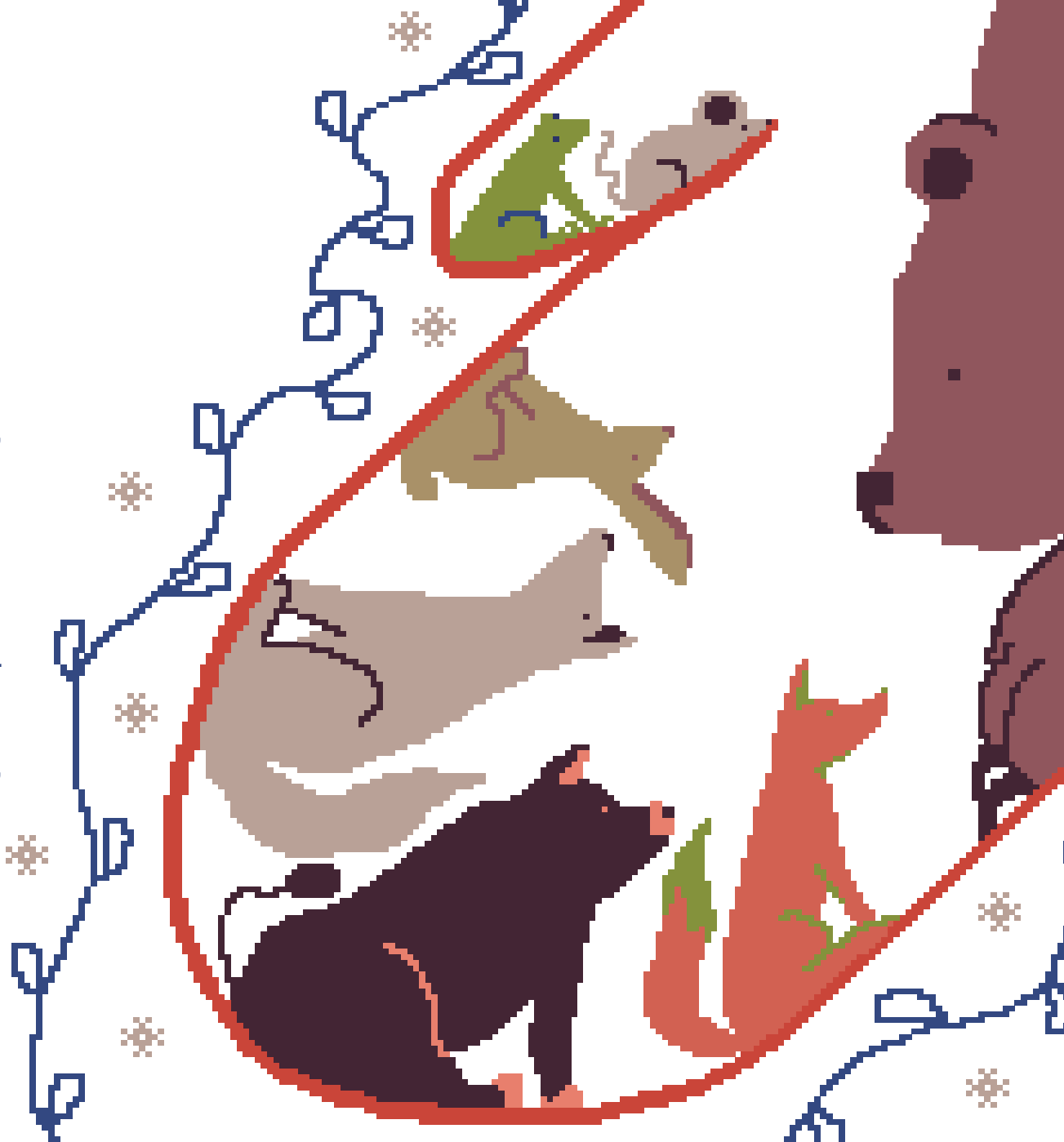
„Hoho! Vás tam ale je! Jsem medvěd medojed!

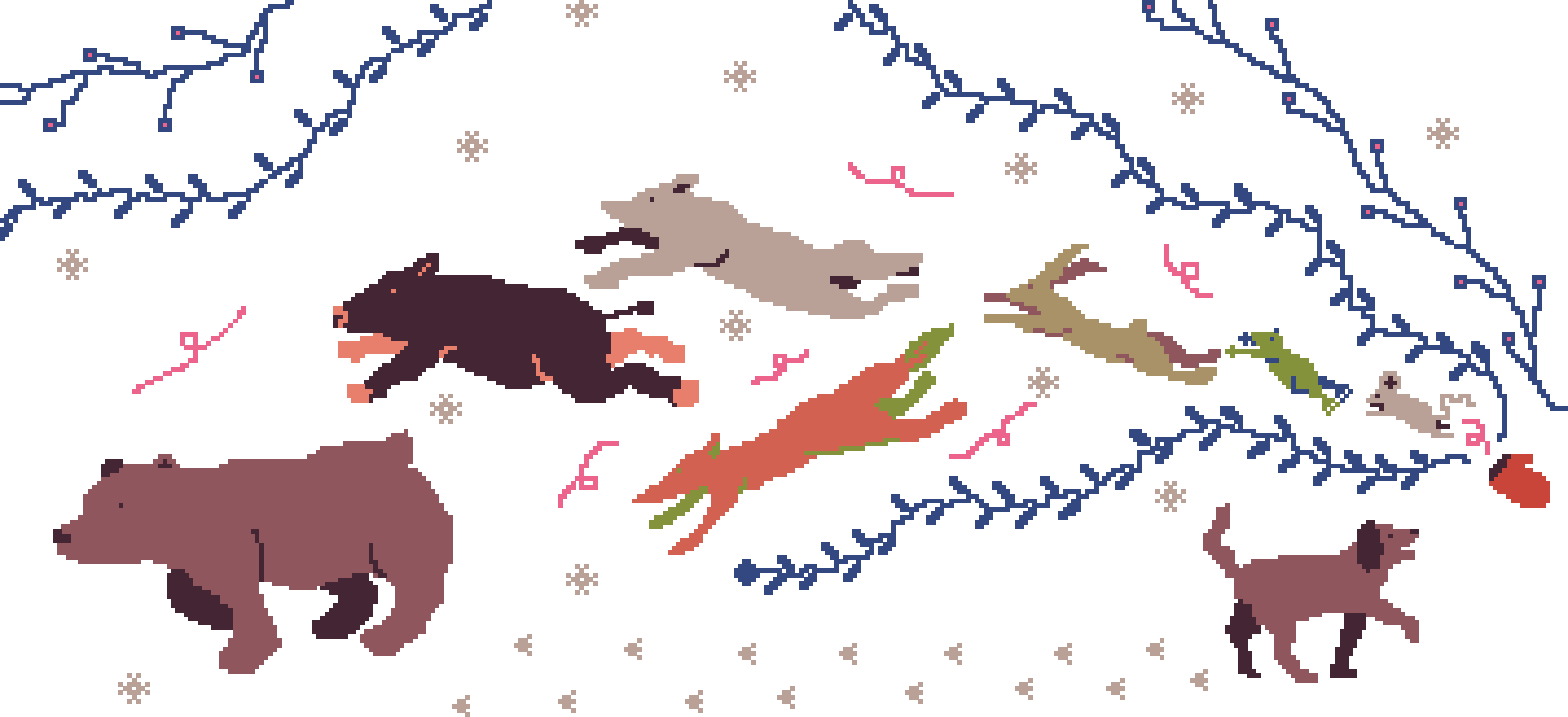
Tak mě pusťte taky!“

„Ale kdepak! I tak je tu těsno!“

„Nějak se přece vejdem!“

„No tak dobře, ale jen na krajíček!“

Vlezl tedy do rukavičky i medvěd, už je jich sedm.
Těsno je v rukavičce, tak tak že nepraskne.
A v tom se dědeček zastavil, kouká – rukavice nikde.
Tak jde honem zpátky, hledá rukavičku, a psík běží

vpředu. Vidí: leží rukavička a hýbe se. Psík zaštěkal
„Haf haf!“
Zvířátka se lekla a šup do lesa.
Dědeček přišel, zvedl rukavičku a šel si dál.

Sirko

Jeden hospodář měl psa jménem Sirko, který už byl tuze starý. Když hospodář viděl, že pes už je k ničemu a nezastane žádnou práci, vyhnal ho. Sirko zrovna bloumal po poli, když za ním přišel vlk a zeptal se ho:

„Co se tu touláš?“

Sirko na to:

„Co nadělám, brachu, hospodář mě vyhnal, tak se toulám.“

A vlk povídá:

„Nedalo by se nějak zařídit, aby tě hospodář zase vzal k sobě?“

Sirko odpoví:

„Však to zaříd', příteli, víš-li jak; já už najdu způsob, jak se ti odvděčit.“

Vlk řekne:

„Teď mě poslouchej: až tvůj hospodář půjde se ženou kosit obilí a ona položí dítě u stołu, ty tam půjdeš a budeš se držet u nich – to abych poznal, kde to je –, já pak dítě popadnu, ty se na mě vrheš, já se jakoby leknu a zase ho pustím.“

Když nastaly žně, vyšel hospodář se ženou na pole kosit. Žena položila nemluvně u stohu a sama kosila spolu s mužem. Vtom se ze žita vyřítil vlk, popadne dítě a běží s ním přes pole. Sirko za ním. Užůž ho dohání. A hospodář křičí:

„Jen do něj, Sirko!“

Sirko vlka dohnal a nemluvně mu sebral: přinesl ho hospodáři a dal mu ho. Tu hospodář vytáhl z mošny kus chleba a slaninu:

„Na, Sirko, jez. To máš za to, žes vlka nenechal, aby nám sežral dítě!“

Když se večer vraceli z pole, vzali i Sirka. Přišli domů a hospodář povídá:

„Ženo, navař pohankové halušky a pořádně je omasti sádlem.“

Jen co byly halušky hotové, posadil hospodář Sirka ke stolu, sám usedl k němu a povídá:

„Sem s těmi haluškami, ženo, budeme večereť.“

Žena postavila halušky na stůl. Hospodář naložil Sirkovi plnou mísu a stále si psa hleděl, aby snad neměl hlad nebo aby mu nebylo jídlo moc horké! Sirko si říká:

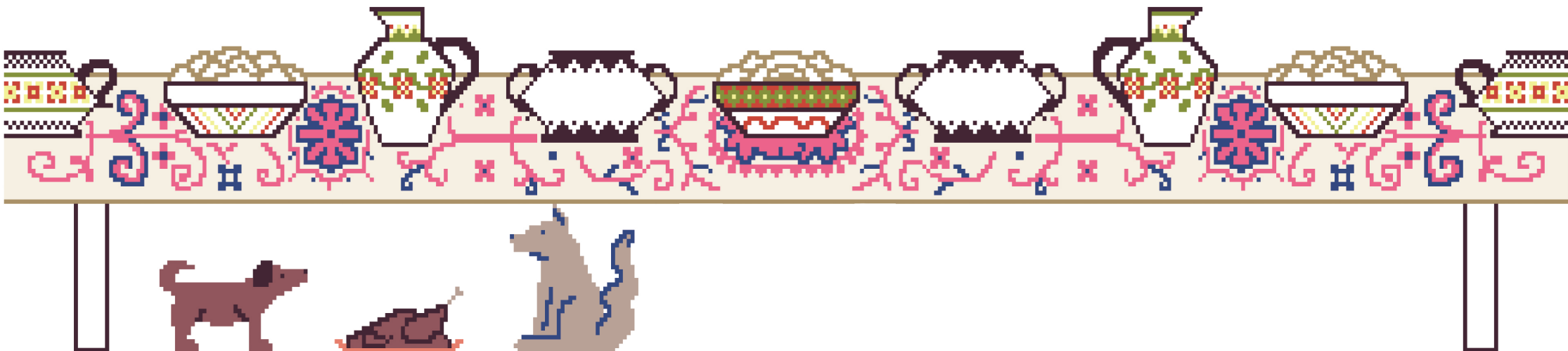
„Musím se vlku odvděčit, že mi takhle pomohl.“

Nastal masopust a hospodář vystrojil svatbu své dceři. Sirko se vydal na pole, našel tam vlka a povídá mu:

„Přijď v neděli večer k zahradě mého pána, vezmu tě do chalupy a odvděčím se ti za službu, kterou jsi mi prokázal.“

A vlk opravdu v neděli dorazil, kam mu Sirko řekl. Toho dne v chalupě slavili svatbu. Sirko přišel vlkovi naproti, zavedl ho dovnitř a usadil pod stolem.

Sebral ze stolu láhev pálenky, pořádný kus masa a všechno to odnesl pod stůl. Svatebčané chtěli psa zbít, Sirkův pán ale řekl:

„Nebijte ho, prokázal mi velkou službu, proto i já mu budu až do smrti činit jen dobro.“

Sirko hleděl, aby to nejlepší, co jen na stole bylo, podával vlkovi. Nakrmil ho a napojil tak, že vlk to už nevydržel a řekl:

„A teď si zazpívám!“

Sirko na to:

„Nezpívej, nebo s tebou bude ámen! Radši ti přinesu ještě jednu láhev pálenky, ale mlč.“

Vlk vypil další láhev pálenky a povídá:

„Teď ale už musím zpívat!“

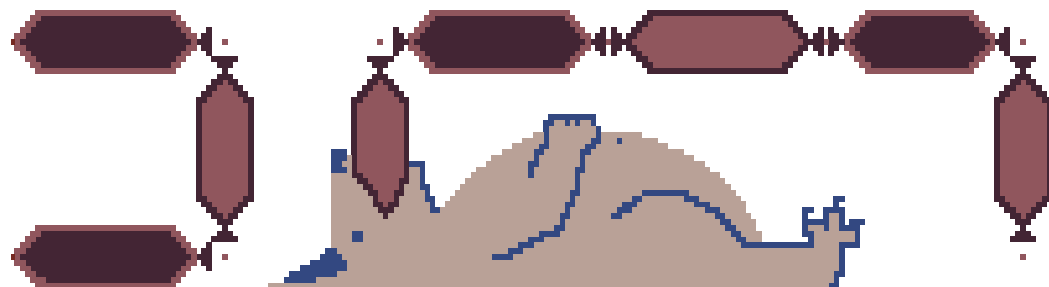
A ze všech sil pod stolem zavyl... Někteří hosté z chalupy utekli, jiní chtěli vlka zbít. Sirko ale vlka zalehl, jako by ho chtěl zadávit. Hospodář řekl:

„Nebijte toho vlka, vždyť mi zabijete Sirka! Však on si s ním poradí i bez vás – jen ho nechte!“

A tak Sirko odvedl vlka až na pole a povídá:

„Tys mi službu prokázal a já zas tobě!“

S tím se také rozešli.

Pan Kocký

Jeden muž měl kocoura, tak starého, že už nedokázal ani chytat myši. Vzal ho tedy a odvedl do lesa. Říkal si přitom: „Nač mi takový kocour je, ještě ho budu zbůhdarma žít, ať si radši běhá po lese.“ Nechal ho tam a odešel. Za kocourem hned přišla liška a ptá se ho:

„Co ty jsi zač?“

A kocour povídá:

„Já jsem pan Kocký.“

Liška povídá:

„Budeš můj muž a já budu tvoje žena.“

Kocour nic nenamítal. Liška si ho odvedla k sobě a začala mu dělat pomyšlení: když někde ulovila slípku, nesnědla ji a místo toho mu ji přinesla. Jednou lišku potkal zajíc a povídá jí:

„Lištičko-sestříčko, přijdu za tebou na prástky.“

Liška mu na to ale řekla:

„Já teď mám pana Kockého, ten by tě roztrhal.“

Zajíc pověděl o panu Kockém vlkovi, medvědovi a divočákovi. Kamarádi dali hlavy dohromady a přemýšleli, jak zjistit, co je ten pan Kocký zač. Nakonec si řekli:

„Uvaříme oběd!“

A začali uvažovat, kdo co přinese. Vlk povídá:
„Já přinesu maso, abychom měli co dát do boršče.“

Divočák povídá:

„To já přinesu řepu a brambory.“

Medvěd:

„Já přinesu med, dáme si ho místo moučnicku.“

Zajíc:

„A já, já přinesu zelí.“

Všechno to sehnali a dali se do vaření. Když oběd uvařili, začali se radit, kdo půjde za panem Kockým, aby ho pozval.

Medvěd povídá:

„Neumím běhat, takže kdyby se něco semlelo, daleko neuteču.“

A divočák:

„Ani já nejsem nejhbitější.“

Vlk:

„Já už jsem starý, oči mi moc neslouží.“

Nakonec to padlo na zajíce.

Přiběhl tedy k liščí noře. Liška vyběhla ven, uviděla zajíce, jak tam stojí na zadních, a zeptala se ho:

„Pročpak jsi přišel?“

„Vlk, medvěd, divočák i já tě prosíme, abyste s panem Kockým přišli k nám na oběd!“

A liška na to:

„Přijdeme, o to nic, ale vy se radši schovejte, nebo vás roztrhá.“

Zajíc se vrátí ke svým kamarádům a chlubí se:

„Schovejte se, říká liška, protože až pan Kocký přijde, všechny vás zadává.“

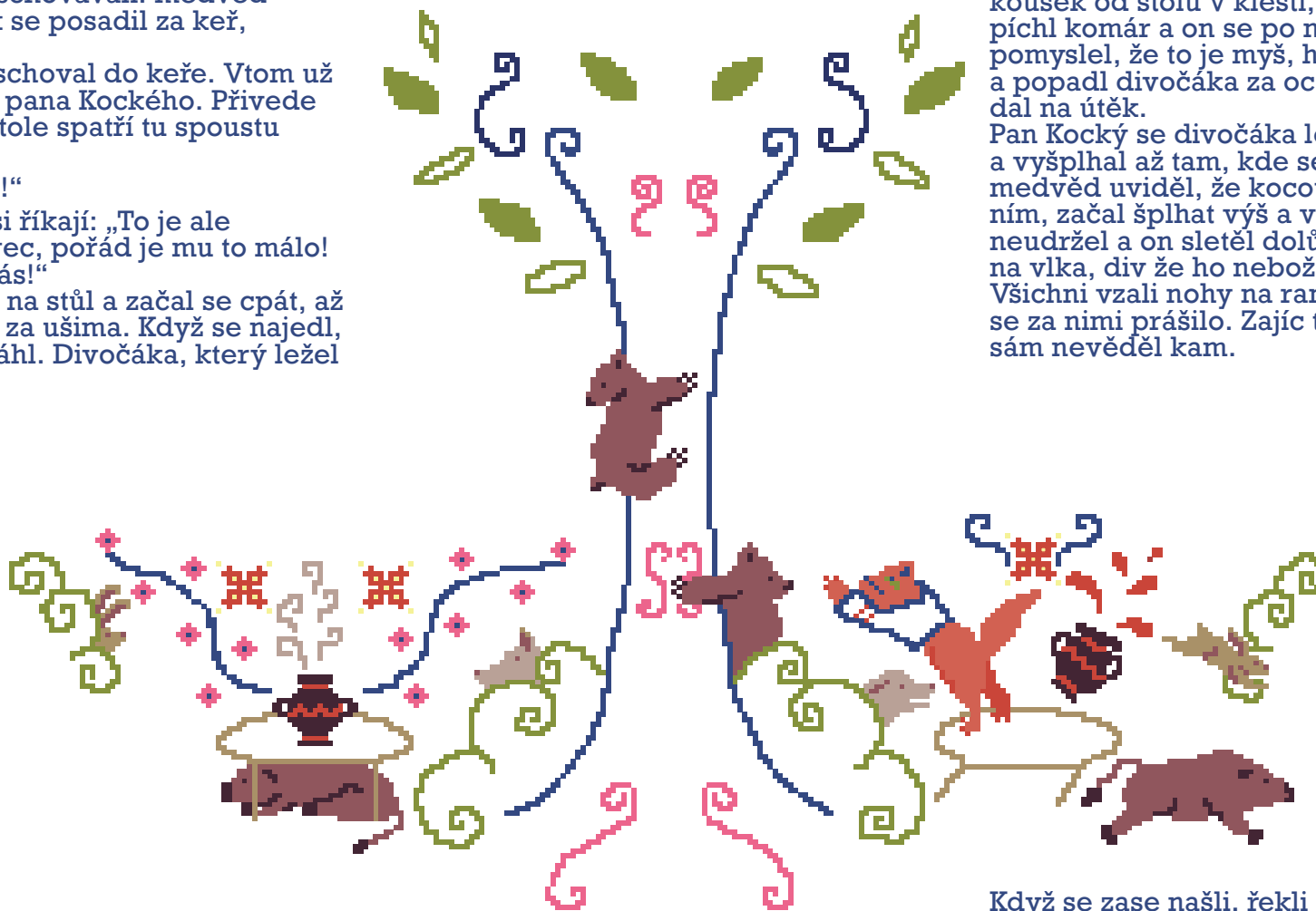

A tak se všichni poschovávali: medvěd vylezl na strom, vlk se posadil za keř, divočák se zavrtal do klestí a zajíc se schoval do keře. Vtom už si liška vede svého pana Kockého. Přivede ho ke stolu, on na stole spatří tu spoustu masa a povídá:

„Má-u! Má-u! Má-u!“

A zvířata v úkrytu si říkají: „To je ale zpropadený hladovec, pořád je mu to málo! Vždyť on sežere i nás!“

Pan Kocký vyskočil na stůl a začal se cpát, až se mu dělaly boule za ušima. Když se najedl, rovnou se tam i natáhl. Divočáka, který ležel

kousek od stolu v klestí, najednou do ocasu píchl komár a on se po něm ohnal; kocour si pomyslel, že to je myš, hned se tam vrhnul a popadl divočáka za ocas. Ten se v tu ránu dal na útěk.

Pan Kocký se divočáka lekl, vylezl na strom a vyšplhal až tam, kde seděl medvěd. Když medvěd uviděl, že kocour leze přímo za ním, začal šplhat výš a výš, až už ho strom neudržel a on sletěl dolů – bác! Spadl přímo na vlka, div že ho nebožáka nerozmáčkli. Všichni vzali nohy na ramena a utíkali, až se za nimi prášilo. Zajíc taky pelášil, ačkoliv sám nevěděl kam.

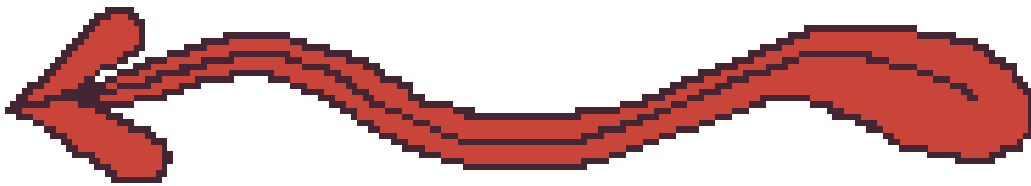
Když se zase našli, řekli si:

„Malý je, ale div že nás všechny nesežral!“

Povídavá Chveska

Jaké trápení bývá mužem, který neumí držet jazyk za zuby, ale ještě větší bída je s takovými ženskými. Leckterá sotva něco. Jen zaslechne — „Ach, kmotřičko, kdybyste vy věděla, co já slyšela od Jevduchy, ale moc vás prosím, nikomu to nevypravujte, já to nesmím nikomu povědět... Vám to ale svěřím, ale jen mi slibte, že to dál nikomu neřeknete.“ — a po takovém úvodu spustí hned naplno. Kmotra ji vyslechne, běží za druhou kmotřičkou, druhá za třetí a třetí za pátou, za devátou a brzičko vědí všichni, co nikdo neměl dovědět.

Žili muž a žena, Petro a Chveska. Chveska byla žena pěkná a pořádná, s mužem se měli rádi, jen tu chybu měla, že by pročernala nos mezi očima, nepověděla, co nevěděla, a kdyby jen to! Petro jí nesměl říct slovo, aby se hned nerozneslo po celé vsi, a nepomohly žádné prosby, rady ani domluvy. Nakonec se muž s její povídaností smířil. Jednou oral na poli a vyoral poklad, plnou hrst zlatáků. Tenkrát se na vsi ještě robotoval. Petro si pomyslel: Dozví-li se panský šafář, co jsem vyoral, bude zle, všechny peníze mi pobere. A dozví se to co nevidět, protože Chveska neumí držet za zuby a roznese to po celé dědině.

Co si jen počít? Zlaťáky zas zaorat do brázdy?
Nebud' blázen, okřikl sám sebe, a už je strkal do
měšce a ten si uvázal pod halenu na holé tělo.
Oral dál až do večera, a jak tak chodil brázdou za
brázdou, přemýšlel, co dělat. Žena si říct nedá, aby
mlčela. Nezbyvá než ji té její klábosivosti odnaučit.
Kdyby dostala ya vyučenou, uchránil by zlaťáky
pro ni i pro sebe. Nakonec přece něco vydumal.
Zařal zuby, aby to neřekl nahlas ani sám před
sebou.

Nazítří ráno se vypravil do města na trh.

„Podívám se, kolik se platí za dobytek,“ řekl ženě
a ta s tou novinou oběhla půl vsi. Ve městě zašel
Petro na dobytčí trh, ba i mezi koně (třeba si brzy
jednoho koupí, nebo hned celý pár), potom zašel
k pekaři, koupil pytlík preclíků, pak u jednoho
stánku čerstvě zastřeleného zajíce. Když se vracel
z města, zašel rovnou k řece, obhlédl své čeřeny,
vyndal z nich ryby, teprve potom vytáhl síť a také
z ní vybral ryby; do prázdné sítě vložil zajíce
a potopil ho i se sítí pod vodu.

V tom všem bylo ale jenom půl jeho plánu. Codál?
Vylovené ryby zanesl do lesa a rozházel je na
mýtině. Preclíky rozvěsil při okraji lesa na planou
hrušeň. Pak se vrátil domů a naobědvali se. Petro
jako vždycky mlčel, protože Chveska měla řeči
jako voda. Konečně Petro její věčné brebentěna
přerušil:

„A teď půjdeme do lesa, ženo. Podíváme se, jestli
se nám tam nenachytaly ryby.“

„Petro, ztratils rozum?“ Vytřeštila na něj Chveska
oči.

„Jápkak by se nám v lese mohly nachytat ryby!“

„Prý se přihnala voda, ryb tam bude habaděj.

Rychle se vyprav a jdeme!“

Chveska sice nevěřila, ale přece šla. A v lese
doopravdy pod keři i pod stromy leželo hojně ryb.

„Tak co říkáš, Chvesko?“ Povídá Petro. „Neměl
jsem pravdu?“

„To je div divoucí!“ Žena byla tak zkoprnělá,
že i breptanost ji na chvílku opustila, ale jen se
vzpamatovala, už zase spustila: „Ledacos jsem v
životě viděla, ale takový div divoucí, věř mi nebo
ne, jsem doted' ani okem nespatriła, a nebýt tebe,
múz milý mužičku, kdybych neměla tebe...“ hrnuly
se z ní slova jedním proudem jako z obrácené
konve. Petro uřal její povídání uprostřed věty:

„A teď si pospíším k řece, Chvesko, jestli se nám
do čeřenu nechytí zajíc.“

„Nepleť mi hlavu, muži! Copak jsi načisto zhloupl?
Kdopak kdy viděl, aby se zajíc chtěl do čeřenu! Ani
kdybys tam měl deset čeřenu a nevímjaké sítě...“

„Jen pojd'! Taky jsi říkal, že v lese nebudou ryby,
a tu máš! Podívej se do košíku! Jen pojd' rychle se
mnou k náhonu.“

Cestou spatřili při kraj lesa hrušeň celou ověšenou
preclíky.

„Mužičku, mužičku, podívej!“ vykřikla Chveska.
Petro přimhouřil oči, aby Chveska neviděla, jak
mu jiskří smíchy. Zeptal se ženy:

„Copak tan vidíš, Chvesko?“

„Muži, ty to nevidíš? Podívej se! Preclíky na

hrušce!“

„Vidím, co bych neviděl,“ odpověděl rázně,
„jenom ty mi pověz, čemu se tak divíš?“

„Pohled' přeci: preclíky sypané mákem, a na
hrušce! Copak na hrušce rostou preclíky?“

„To se ví, nerostou,“ odpověděl. „Ale asi tady
přelit nějaký preclíkový mráček — no a místo
krůpějů zůstaly na větvích preclíky.“

„A ještě k tomu s mákem, ty má kmotra Jevdocha
nejradši, však se zaraďuje, až jí to povím. Petro?
Honem, natřese si jích, co se mi vejde do klína.“
Zatřasli hruškou, sebrali preclíky a jdou dál k řece.
Muž vytáhl první čeřen, nic, pak druhý; i ten byl
prázdný. Až vytáhl síť a v ní pořádného zajíce,
taktak se jim vešel do nůsky. Žena spráskla ruce:

„Zajíc v síti, kdo by se nadál! Něco takového jsem
v životě neviděla.“

„Nu co, když nevidělas, vidíš teď. A teď se radši
vraťme domů. Ryby hned upečeš, ať si dobře
pamatuješ tak úrodný den.“

Pobrali všechny úlovky a vraceli se. Chveska ale
teprve doma jaksepatří spustila:

„Já se y toho ne a ne vzpamatovat. Takový den
jsem ještě co jsem živa nezažila: ryby v lese,
preclíky na hrušce, zajíc v síti. Ty se dovedeš, můj
sokolíku, postarat o svou ženu, to budou kmotřičky
valit oči.“

Petro jí zase skočil do řeči:

„A to ještě nic není! Já ti povím ještě větší div:

Našel jsem spoustu peněz!“

„Cože to povídáš, Petro? Na trhu ve městě?“

„Neptej se, ženo. Zkrátka — našel!“

„A kdepak je máš, muži?“

„Tady,“ poklepal si rukou na hrud' a zlaťáky
v měšci zacinkaly.

Sáhla mu na prsa, nahmatala je.

„Zlaté?“ vyjekla.

„To se ví.“

„Petro, Petro! Ode dneška jsme boháči!“

„Pomalů, děvče pomalů, ještě nejsme. Jak se to
dozví panský, hned nám všechno sebere a zas
budeme na holičkách.“

„Cože!“ Zděsila se žena. „A jak by se to dozvěděl?
Snad si nemyslíš, že ode mě?“

Na to můžeš vzít jed, já nikomu ani muk.“

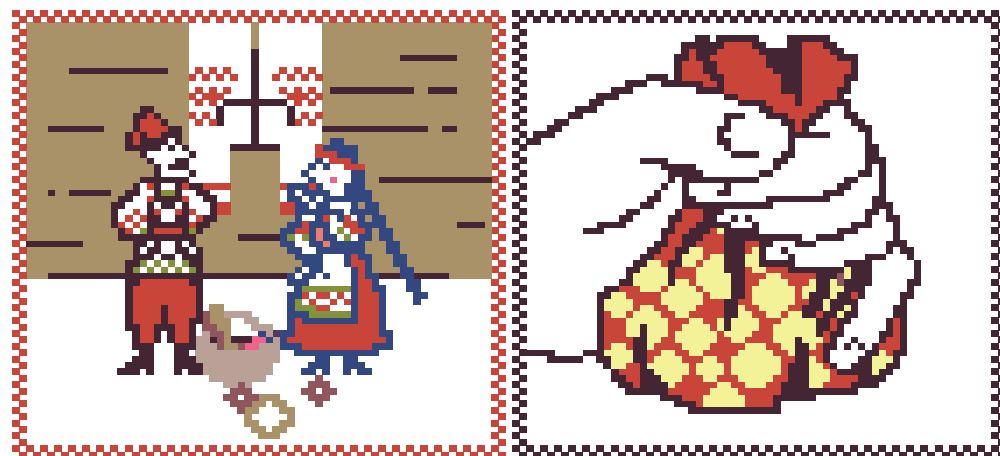
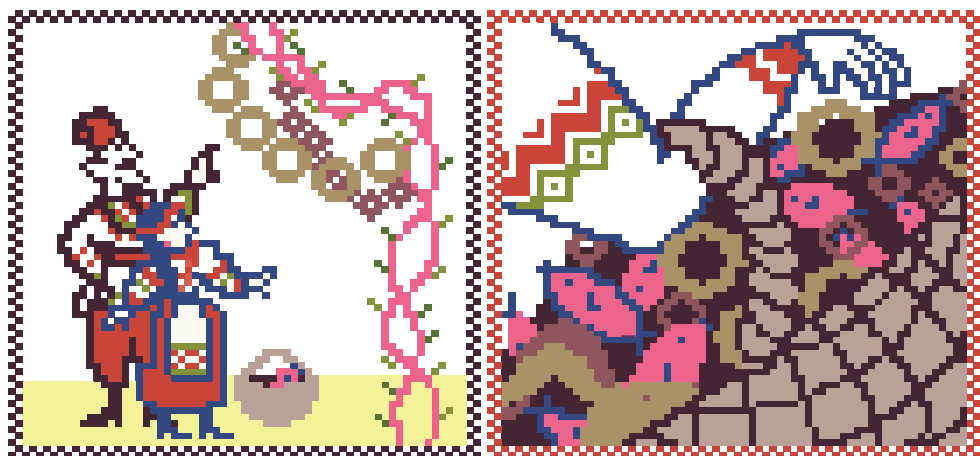
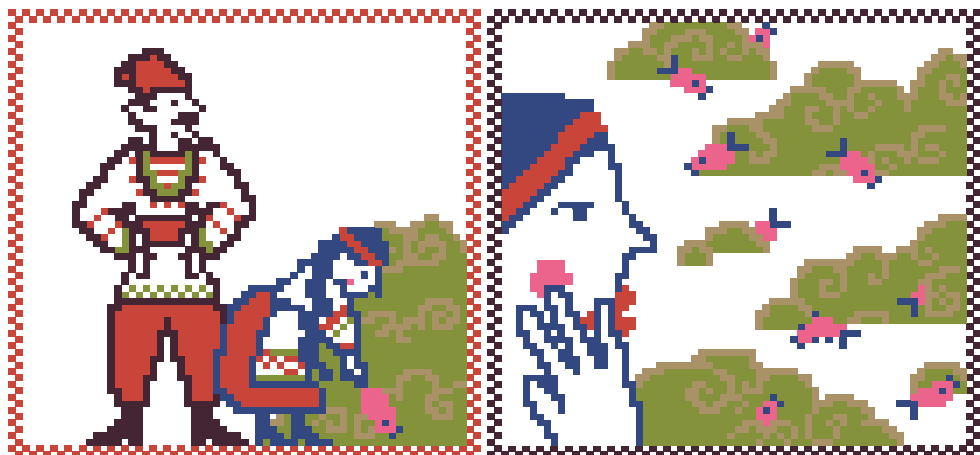
„To bych ti taky radil, ženo. Mlčet, mlčet, nebo
s námi bude zle. A ne abys někomu vykládala, co
jsme našli v lese a co na hrušce a co náhoně. Lidi
by si rázem domysleli, jaký jsme dnes zažili den,
a hned by uhádli, že jsem vyoral poklad, protože
právě v takových dnech se poklady otvírají.“

„Petro, tyš ten poklad nenašel, tyš ho vyoral?
Tys mi nepověděl!“

„A proč bych ti to měl povídat?“

„Kdes ho vyoral?“

„Na panském, kde jinde. Ale radši honem zatop,
mám hlad. A svař velký hrnec mléka, ryba má

plavat“, honem si vymyslel, aby svou povídku odvrátil od její zvědavosti. Sám šel ke stodole, tam sebral pořádný obušek a začal jím mlátit do sudu pod okapem.

„Co se to děje, co se to děje?“ Volala od plotny zvědavá Chveska, ale ven běžet nemohla, aby ji mléko nepřekypělo. Když se Petro vrátil do světnice, hned začala vyzvídat:

„Slyšels ten rámus, muži? Víš co, postůj tuhle u mléka, aby neuteklo, já si na chvilinku skočím na náves, abych se dozvěděla, co se děje.“

„Nechod' nukam, ženo, a nic nechťj vědět.“

„Ale já přece musím vědět, co se zběhlo, kde a proč.“

„Bud' ráda, že nic nevíš. Já tit o povím, ale ne abych to někomu běžela povídat, to by se nam' teď mohlo nevyplatit. Poslouchej tedy, cosi stalo. Šafář ukradl pánovi klobásy a teď chasa vodí šafáře po celé dědině a mlátí ho těmi klobásami, aby už nikdy nešahal na něco, co mu nepatří; proto takový rámus.“

„To se dneska dějově věci,“ rozřečnila se Chveska.

„Neměla bych zaběhnout ke kmotře? Má okno do zahrady, jistě ještě nic neví.“

„Nikam nechod'. Sed' doma a bud' ráda, že nemusíš ze stavení. Šafáře znáš, u vrchnost má veliké slovo! Kdybys o něm vykládala, proč byl bit že kradl, určitě by to s námi špatně dopadlo.“

Chvesku sice svrběl jazyk, ale přesto zůstala s mužem, předkládá mu jídlo, pečené ryby, aby

se něho dověděla, jak to všechno bylo s jeho pokladem. Petro však odpovídal leda půl slovem. A sotva se najedl, začal zívát, běhnout ke kmotře Melanie. Chveska to vydržela i druhý den, nikomu se dosud o pokladu ani nezmínila.

První večer ji jazyk svrběl; druhý den se jí už přilepoval na patro, a třetí den? Jakmile se setmělo, vyklouzla přes zahradu a zaklepala u kmotry Melanie. Kmotra ji pozvala dál, Chveska se uvelebila na židli. Sedí jako na trní, neví, jestli má začít o pokladu, nebo radši mlčet. Jenže mlč, vís-li takovou novinu. Aspoň náznakem by se o tom měla zmínit! A tak ze široka začala:

„Tolik bych vám toho chtěla povědět, milá kmotřičko. Ale sama to znáte, víte, jak to na světě chodi. Chudák má vždycky jenom trápení. Chtěla jsme si na svátky pořídít nové střevíce, jenže kde vzít peníze...“ zarazila se v půlce věty, třebaže kmotra Melanka jí přizvukuje:

„Taky to říkám. Nic než trápení nemáme na tom světě...“

Chveska ji nenechala ani domluvit; poposedla a začala pomalu, rozvážně:

„Ale třeba taky jednou nebudeme jenom třít budu...“

„Ach, kmotříčko, ani nevím, jestli vám to mám svěřit...“

„Jen pověz, pověz, duše milá.“

„Jápkak vám to mám povědět, když mi to muž zakázal. Nikomu na světě to nesmím prozradit!“

„U mne to bude líp schované než pod zámkem. Copak si o mně myslíš? Já umím mlčet jako dub!“ Přesvědčuje jí kmotra.

„Tak já vám to povím, kmotříčko, ale jenom vám. Nikomu to nesmíte prozradit ani slůvkem.“ Chveska přitiskla ústa ke kmotřině hlavě a ptala tak tiše, že ta jí sotva rozuměla a ptala se:

„Cože to povídáš? Poklad? A jaky?“

„Já ho ani okem nezahlídla. Muž mi h neukázal.“

„Tak to tvůj muž našel poklad?“

„Našel.“

„A kam ho schoval?“

Chveska už déle nevydržela mlčet a spustila naplno:

„Copak já vím? Každé slovo abych z něho páčila. On se moc bojí, aby se to nerozkřiklo po vsi. Kmotříčko, moc vás prosím, nikomu ani muk. Muž by mé zabil. To víte, šafař teď bude řídit,

když ho tuhle tolik zmlátili...“

„Koho zmlátili? Tvého muže?“

„Co to pletete, kmotra. Přece šafaře!“

„A proč ho mlátili?“

„Protože ukradl klobásy...“

„Tvému muži?“

„Ale kdepak. My zatím ještě klobásy nemáme.“

„Ale co ten poklad? Šafař vám ho sebral a tvůj muž ho zmlátil...“

„Ne! Můj muž byl jen u toho, viděl to, slyšel, mlátili do něj jako do sudu...“

„Tak ne do šafaře, ale do sudu?“

Kmotra Melanka si natáhla jupku a alou běží ke kmotře Prince, jen v síni běhu Chvesce slíbila, že nic neprozradí. Ale sotva doběhla k Prince, chrlila ze sebe:

„Ach kmotra, kmotříčko, jestli pak jste slyšela ty noviny?“

„Kdepak! Jaké noviny?“

„O pokladu a o šafaři, jak ho mlátili...“ a Petrovo tajemství už letělo po vsi, jako by je dal vybubnovat. Kmotra Priska doběhla ke kmotře Maryně, u té byla na táčkách kmotra Jeyducha a babky daly hlavy dohromady a pěkně ty noviny přetřásaly a roznášely po chalupách dál. Petro byl spokojen, všechno se dařilo podle jeho plánu. Doma se zeptal ženu:

„Pročpak běžela kmotra Melanka ke kmotře Prince?“

„Copak vím? Hlídám je snad?“

„Chvesko, jestli to máš na svědomí, nežádej si mě!“

„Ty mi ještě vyhrožuješ? Tobě nestačí, kterak kvůli tobě trpím? Tolik dní mlčím jako hrob, jazyk se mi takhle nedočkavě v puse kroutí, a ty mi ještě budeš vyčítat kmotry. Pořád se mě ptají: Chvesko, kde máš poklad? Lhal jsi mi, Petro, abys mě navnadil, a teď nevíš, jak z bláta ven! Ale já ti ještě osladím tvůj pořad,“ vyjekla na něj jedovatě a utekla z chalupy. Koho potká, tomu vypravuje, že jí muž div nezabil, a to kvůli pokladu, který ani nemá...

Panský šafář si proto brzy Petra zavolal:

„Poslouchej, robotníku, tys prý našel nějaké peníze?“

„Nic jsem nenašel,“ odpověděl Petro, „to jsou nějaké klevety.“

„Nezapírej. Co to tvá žena vykládá po vsi?“

„Že byste, pane, věřil tomu, co vykládá má žena. Moje žena nemá všech pět pohromadě, neví, co mluví.“

„Nu dobrá. Zavoláme se jí sem a uvidíme.“

Přivedli Chvesku a šafář na ní spustil: „Je to pravda, že tvůj muž našel peníze?“

„Našel, našel, a ještě mi nadával.“

„Co tomu říkáš?“ Obrátil se šafář na Petra.

„Ma žena toho napovídá! Jen se jí šafář, zeptejte, kdy že to bylo.“

Šafář se tedy Chvesky ptá: „Kdypak to bylo? Pověz!“

„Kdy? No právě v ten den, když jsme šli do lesa a pod každým keřem jsme našli rybu.“

„Vidíte?« mrkl Petro na šafáře.

Chveska se na muže rozkřikla:

„Ty snad chceš zapírat i to? Abys teda věděl, teď už nesmlčím nic, třebaže jsi mi to přikazoval. Bylo to právě ten den, co jsme v lese nasbírali ryby a na kraji lesa jsi vlastní rukou setřásl preclíky z plané hrušky, které tam nasypal preclíkový mráček.“

Petro zas mrkl na šafáře a dál se posměšně ptá Chvesky:

„A copak ještě pěkného pánovi povíš?“

„Všechno povím! Teď už se nevykroutíš! Ten den se ti taky do sítě v náhodně chtěl zajíc!“

Petro zas mrkl na šafáře:

„Vidíte sám, pane, co všechno ta moje žena smotá dohromady. Ale jen ji nechte? ať pokračuje a řekne, jak se všechno zběhlo.“

„Povím, všechno povím! Bylo to zrovna i ten den, jak vás, pane šafáři, vodili po vesnici...“

„Mě že vodili po vesnici?“ Podivil se šafář.

„Ráčeji odpustit, milostivý pane...ale když už se na to ptáte, řeknu i to. Bylo to tenkrát, jak vás mlátili pro ty klobásy, co jste pánovi ukradl.“

Šafář se na milou Chvesku rozkřikl:

„Ty ženská na hlavu padla, co se mně to tady považuješ povídat? Ódved' si ji domů, Petro, a pořádně jí dej na pamětnou, aby o poctivých lidech nevykládala takové nehorázné lži!“

„Můj muž mi do oči tvrdil, že v poli vyoral poklad!“ ukázala Chveska prstem na muže. Šafář ji okřikl:

„Co to pleteš za nesmysly! Dám tě odvést do vězení!“

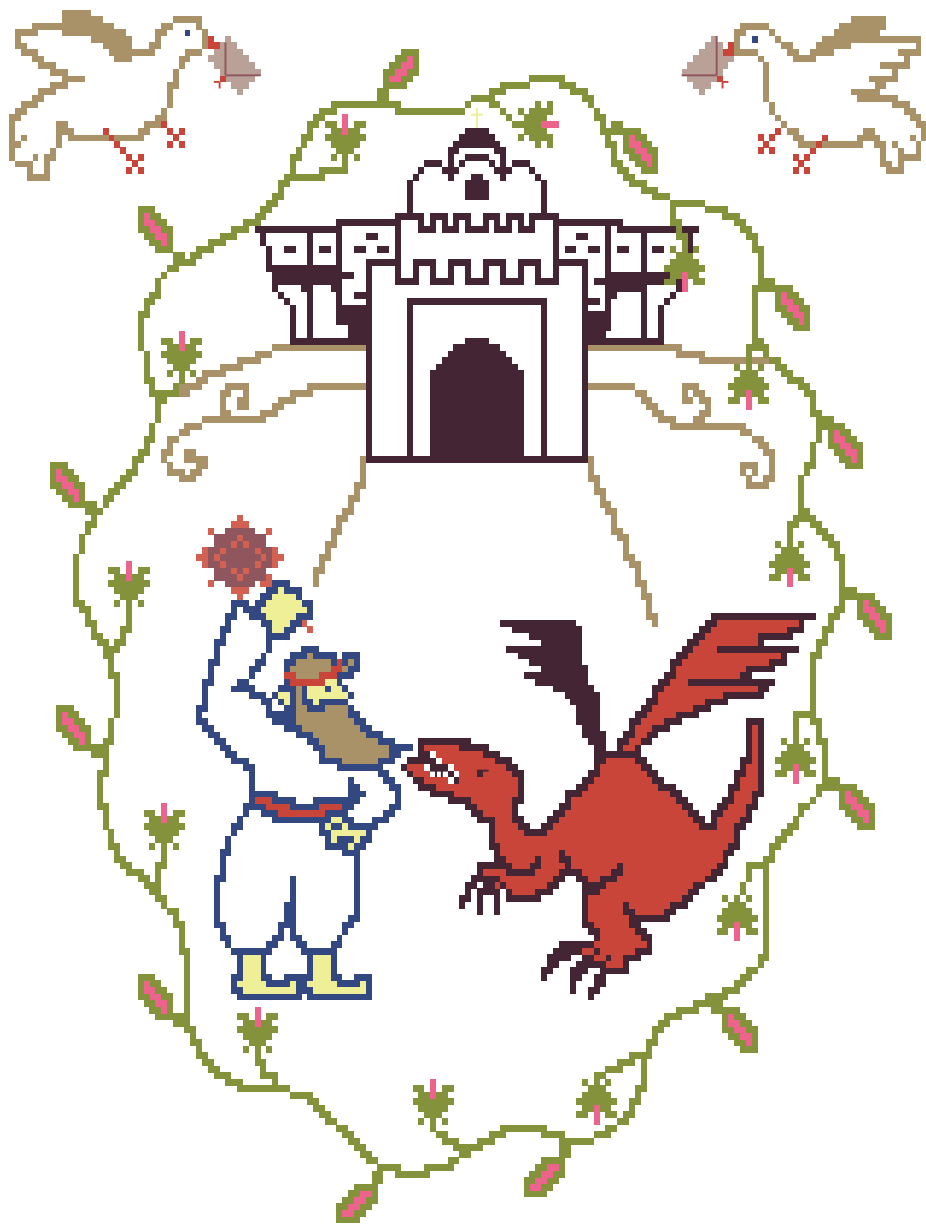
Petro začal šafáře umlouvat, aby jeho ženě odpustil, vždyť sám vidí, že nemá zdravý rozum. Šafář se chvíli rozmýšlel, ale pak ji propustil — přece nebude trestat bláznivou ženskou!

A tak odházeli spolu, Petro i Chveska. Doma spustila Chveska náramný pláč: „Tys mě ošidil, muže...“

„Chvesko, ženo moje milá,“ pravil ji Petro, „já

jsem tě neošidil, ty sama ses dala ošálit. Nikdy už nic zbytečně nevykládej a bude dobře. A teď se přestaň zloba, pojď , zas bude spolu žít v míru a pokoji.“

Usmířili se, žijí si spokojeně a pomaloučku, polehoučku utrácejí zlaťáky z pokladu, který Petro našel v den, kdy se stalo tolik podivných příhod. Chveska poznala, že její nezřízená povídanost natropila jen zlo, a dává si na svůj jazyk náramný pozor.

Kyrylo Kozeluh

il byl v Kyjevě kníže a ten měl dceru, tak chytrou a krásnou, že se to ani nedá vypovědět. Za oněch časů se u Kyjeva usadil drak a Kyjevané mu rok co rok odváděli daň: mládence nebo pannu. Až přišla řada na dceru samotného knížete. Nebylo zbytí – když své děti dávali měšťané, musel i on! Kníže pláče, hořekuje, dcera však praví:

„Neplačte a nermuňte se pro mě, snad se zachráním a i od ostatních neštěstí odvrátím.“
A tak ji odvedli k drakovi. Jen co drak krásnou knížecí dceru spatřil, v tu ránu se do ní zamiloval. Ona se mu vlichotila do přízně a zeptala se:

„Pověz mi, draku, najde se na světě takový muž, který by tě přemohl?“

„Najde,“ odpověděl drak, „v Kyjevě u Dněpru žije kozeluh, jmenuje se Kyrylo. Když jde k Dněpru namáčet kůže, nenese jednu, ale rovnou dvanáct. Jednou chtěl ty kůže vytáhnout a já jsem je chytil, abych se přesvědčil, jestli je přesto zvedne. On ale jako by si ničeho ani nevšiml: když za ty kůže vzal, div že i mě na břeh nevytáhl. Žádného se nebojím, jen jeho.“

Knížecí dcera si to všechno zapamatovala a přemýšlela, jak by o tom dala vědět domů. Naštěstí u sebe měla holoubka, kterého vychovala ještě za lepších časů v Kyjevě. A tak napsala otci:

„Otče, v Kyjevě žije muž jménem Kyrylo Koželuh. Jen on jediný může draka přemoci, mě osvobodit ze zajetí a lid ochránit před netvorem. Uprostě ho tatínku, nešetřete slovy ani dary, aby se snad neurazil kvůli nějakému nešťastnému slůvku.“

Napsala dopis, přivázala ho holoubkovi pod křídlo a pustila ptáka z okna. Holoubek se vznesl k nebi a přiletěl domů, do Kyjeva, na knížecí nádvoří.

Po nádvoří zrovna pobíhaly děti a holoubka spatřily.

„Tatínku, tatínku!“ volají „Holoubek od naší sestřičky přiletěl!“

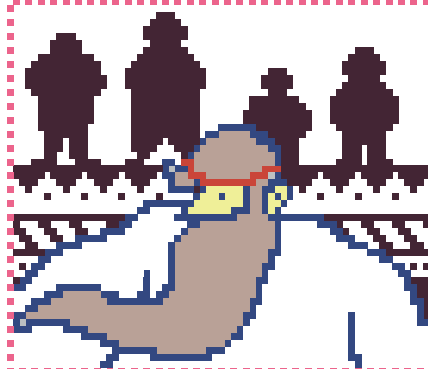
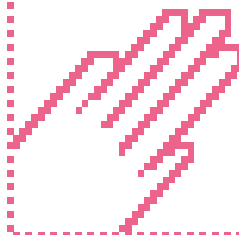
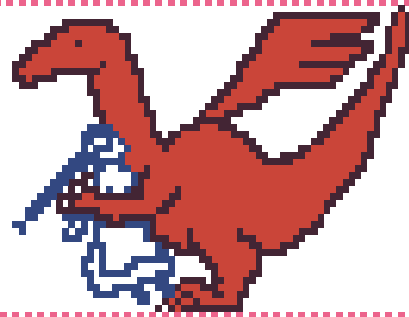
„Ach běda,“ pravil kníže. „To již ten zlořečený netvor mé dítě dozajista zahubil!“

Holoubek mu zatím sám usedl na ruku. Kníže si povšiml, že má pod křídlem něco přivázaného. Rozbalil dopis, přečetl si, co mu dcera píše, a povolal k sobě své rádce:

„Znáte muže jménem Kyrylo Koželuh?“

„Známe, kníže. Bydlí u Dněpru, vydělává tam kůže.“

„Jak bych to měl udělat, aby mne uposlechl a neurazil se?“

Uradili se, že za ním pošlou nejstarší muže ve městě. Ti přišli k jeho domu, zlehounka otevřeli dveře a zhrozili se: uvnitř je sám Koželuh, sedí k nim zády, rukama vydělává dvanáct kůží a dlouhatánské vousy se mu přitom pohupují!

Vtom jeden z poslů kýchl. Koželuh se překvapením lekl a těch dvanáct kůží v rukách přerhl – jediné škubnutí a bylo po nich! Obrátil se k poslům, kteří se mu hned uklonili:

„Milý Koželuhu,“ spustili, „sám kníže nás k tobě posílá s prosíkem...“

On však jako by je neposlouchal: rozzuřil se, že kvůli nim zkazil celých dvanáct kůží. Prosili ho, prosili, odešli však s nepořízenou. Co si počít? Rmoutí se kníže, rmoutí se i jeho rádcové. Poslali za Koželuhem posly mladší, on na ně však ani nepohlédl.

Tu knížeti přišlo na mysl, aby za ním poslal malé děti. Když děti přišly za Kyrylem Koželuhem, začaly ho prosit, padly na kolena a rozplakaly se, ani Kyrylo to nevydržel a rozplakal se. Pak řekl:

„Dobrá, pro vás, pro maličké, to udělám.“

A šel za knížetem.

„Dejte mi,“ požádal Kyrylo, „dvanáct beček smůly a dvanáct vozů konopí!“

Všechno, co chtěl, také dostal. Konopím se ovázal, smolou nasmolil, vzal desetipudovou palici a vydal se za drakem.

A drak mu praví:

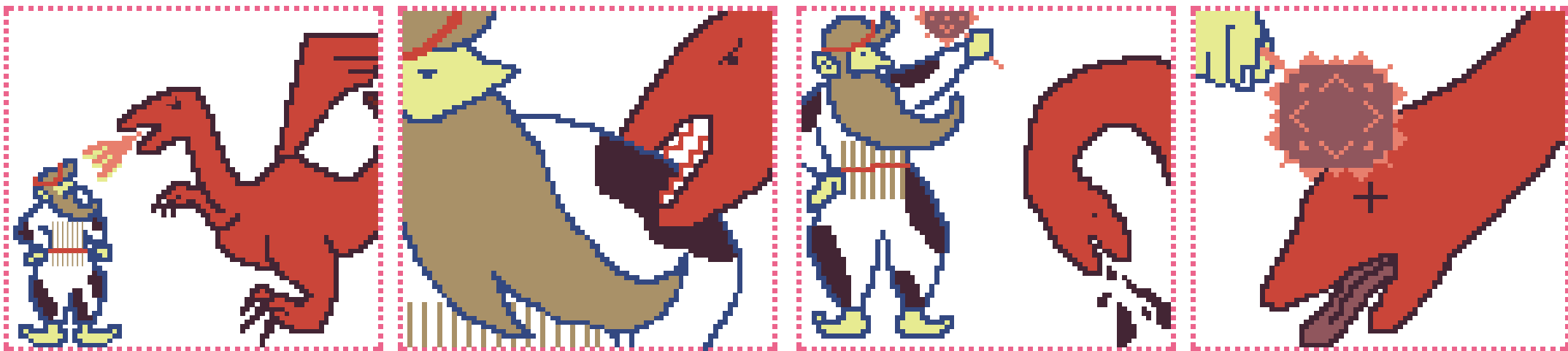
„Co tu pohledáváš, Kyrylo? Jdeš se bít, nebo se jdeš usmířit?“

„Jaképak usmířování! Bít se s tebou budu, vrahu prokletý!“

A tak se začali bít, až země praštěla. Drak se rozběhne, popadne Kyryla do tlamy, vyrve ale jen kus smůly, rozběhne se podruhé

a vyrve chomáč konopí. Vtom Kyrylo draka svou přetěžkou palicí uhodí tak, že ho div nezarazí do země. Drakovi je takové horko, jako by celý hořel, vrhne se k Dněpru, že se napije, a rovnou skočí do vody, aby se trochu ochladil. Kyrylo se mezitím znovu ováže konopím a nasmolí smolou. Když ten zlořečený drak vyskočil z vody a znovu se vrhnul na Kyryla, znovu dostal palicí po hlavě! Bili se a bili, až jiskry létaly a ozvěna se rozléhala.

Ve městě zatím vyzvánějí zvony, lidé stojí na návrších a na svazích, se zatajeným dechem a s rukama sepjatýma čekají, jak to dopadne?! Když Kyrylo naposledy udeřil, drak padl na zem, jen to zadunělo! Lidé na návrších a svazích se rozjásali:

„Sláva, sláva Kyrilu Koželuhovi!“

Tak Kyrilo sprovodil ze světa draka a vysvobodil knížecí dceru.

Kníže nevěděl, jak by se mu odvděčil, a také lid

mu děkoval, že už nebude třeba posílat mládence a panny na jistou smrt v dračích spárech. Proto se od těch dob tomu místu v Kyjevě, kde Kyrilo bydlel, říká Koželužská ulice.

Otesánek

Byl jeden dědeček a babička. Byli už staří, děti neměli a to je náramně mrzelo. Často si stýskávali: „Kdopak se o nás bude starat, s kým se budeme těšit, když jsme zůstali sami.“

Babička jednou poprosila dědu:

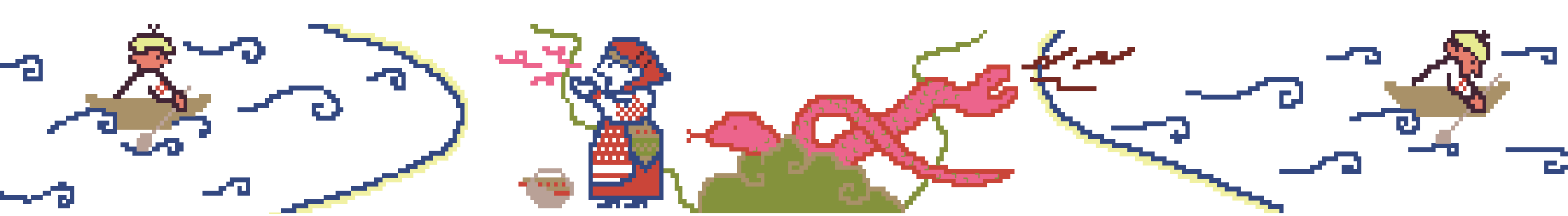
„Jdi do lesa, muži, přines pařízek, vytesej ze dřeva panáčka, uřezej kolíbků, já ho do ní položím a budu ho kolíbat, aspoň užiju trochu radosti.“

Dědeček se všelijak vymlouval, jednou měl tupou pilu, podruhé že musí se sekyrou ke kováři, ale když babička jinak nedala, přinesl z lesa pěkný javorový pařízek, vytesal panáčka a vyrobil kolíbků. Babička do ní panáčka položila a zpívala mu:

„Houpy hou, hošíčku,
Uvařím ti kašičku
Dávej pozor, houpy hou,
Had číhá tam za vodou.“

Kolíbala ho tak celý den, kolíbala ho i večer, dokud sama neusnula. Ráno se probudí, pohlédne do kolíbků — a tam sedí chlapeček jako maleček.

„Dědečku, podívej!“ zavolala. Začali mu říkat Otesánek, vždyť ho dědeček vytesal ze dřeva.

A jak Otesánek vyrůstal, byl tak pěkný, že z něho měli jen radost. Dědeček se smál jeho šibalství, babička o něm říkala, že je čtverák. Když vyrostl, prosil dědečka:

„Tatínku, udělejte mi zlatý člunek a stříbrné veslo; budu lovit ryby, abyste měli co jíst.“

Dědeček tedy Otesánkovi vyrobil zlatý člunek a stříbrné veslo a loďku pustili na vodu. Synek pluje po řece, ryby loví, a když je dá dědečkovi, zas odplouvá. Babička mu připomíná:

„Synáčku, až na tebe zavolám, připluj ke břehu. Ale dávej pozor, ať to není někdo jiný, a kdybych to nebyla já, ke břehu se nepřibližuj.“

Babička se vrátila, připravila snídani, jde na břeh a volá:

„Otesánku, Otesánku
přináším ti
mléko v džbánku,
jídlo, pití,
kaši v misce,
pluj bez strachu
k své matičce.“

Otesánek ji uslyšel a promlouvá ke své loďce:

„Pluj ke břehu, člunku zlatý,
Pro snídani, pro mlíčko,
Je tam džbánek vrchovatý.
Děkuji ti, matičko.“

Připlul ke břehu, najedl se, napil, pak odrazil loďku stříbrným veslem a zas lovil ryby. Když babička volala na Otesánka, uslyšela to zmije. Připlazila se ke břehu a začala skřehotat svým zmijím hlasem:

„Otesánku,
pi pi pi
přináším ti
pi pi pi
jídlo, pití
pi pi pi,
na svačinu myšku v šátku,
k tomu kozí syrovátku.“

Otesánek ale zmiji poznal a povídá svému člunku:

„To není hlas
mé matičky,
volá na nás
jak na slepičky!“

Máchl veslem a člunek plul dál. Zmije se odplazila od břehu a skryla se v trávě.

Babička zatím uvařila oběd, přišla na břeh
a volá svým milým hláskem:

„Otesánku, Otesánku
přináším ti jídlo, pití
k tomu mlíko ve džbánu,
lívance i pomazánku.“

Otesánek poznal babiččin hlas a promlouvá
k svému člunku:

„Pluj lodičko,
k mé mamince,
pluj na mlíčko,
na lívance.“

Máchl veslem, přirazil ke břehu, najedl se,
napil, podal dědečkovi ryby, zabral stříbrným
veslem a znovu vyplul na řeku. Zmije počkala,
až se slunce začalo naklánět k západu, pak se
připlazila do rákosí a začala skřehotat zmijím
hlasem:

„Otesánku,
pi pi pi
přináším ti
pi pi pi
jídlo, pití
pi pi pi,
na svačinu žábu v džbánu,
k tomu musí syrovátku.“

Otesánek poznal hned, že to není babiččin
hlas, máchl veslem a řekl svému člunku:

„Pluj dal, pluj dal,
člunku zlatý,
ten hlas, ten je
jedovatý.“

Zmije se odplazila ke kováři, aby jí přibrousil
jazyk a upiloval zuby; pak se vrátila na břeh
a volá tenkým, vybroušeným hlasem:

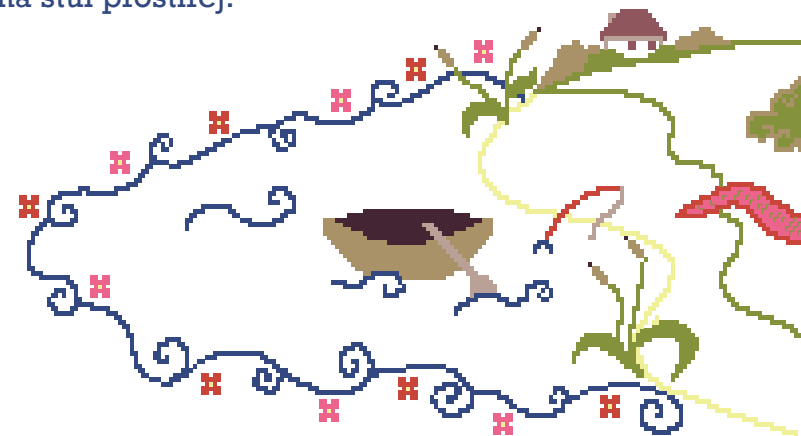
„Otesánku, Otesánku,
přináším ti mléko v džbánu
kaši s medem na misce,
na, na, na, pluj k mamince.»

Otesánek se podivil, že by na něj babička
volala na na na, tak přece volává na kuřata.
Ale co, řekl si, ona je ke všem tvorům tak
přímá jako ke mně. Zrady se nenadál a řekl
tedy své loďce:

„Pluj, člunku,
a zastav opodál,
zjistím si,
kdo na nas zavolal.“

Zmije ho čekala v rákosí, popadla ho a v ten
okamžik ho táhne ke své sluji. Zabušila na
branku a křičí:

„Rychle, dcerko milá,
branku otevírej,
hostinu nám nesu,
na stůl prostírej.“

Mladá zmijs otvřela a stará jí přikázala:

„Roztop pec tak, až budou dlaždice žárem pukát, pak upečeš, co jsem dneska ulovila, Já zatím sezvu hosty a najíme se do sytosti.»

Mladá zmijs roztopila pec, až stěny pece skoro praskaly žárem. Otesánka povalila na zem.

„Sedni si na tuhle lopatu!“

Otesánek poznal, že je zle, a snažil se získat čas:

„Ale jak si na ni mám sednout?“

„Rukama chyť se lopaty.“

Otesánek položil na lopatu jen pravou ruku.

„Tak, ne, ty hloupý! Na lopatu si sedni celý!“

„Já bych rád, jenom kdybych věděl jak.“

„Ty nemešlo! Tak ne. Dívej se, já ti to ukážu!“

zmijí dcera sebou smýkla na lopatu, svinula se tam do klubka. Ale sotva se tam takhle

uhnázdila, Otesánek popadl lopatu za násadu a jediným rozmáchnutím šup se zmijí do pece!

Druhým hmatem přibouchl dvířka, třetím

přirazil petlici a zajistil ji zeleným hákem.

Vyběhl ze sluje ven, na dvoře se vyšplhal na vysoký javor a ukryl se do jeho koruny.

Vzápětí se přihnala stará zmijs, za ní v průvodu její hosté na hostinu, hadi, štít, netopyři. Stará zmijs se plazí rovnou ke dveřím a volá bujaře:

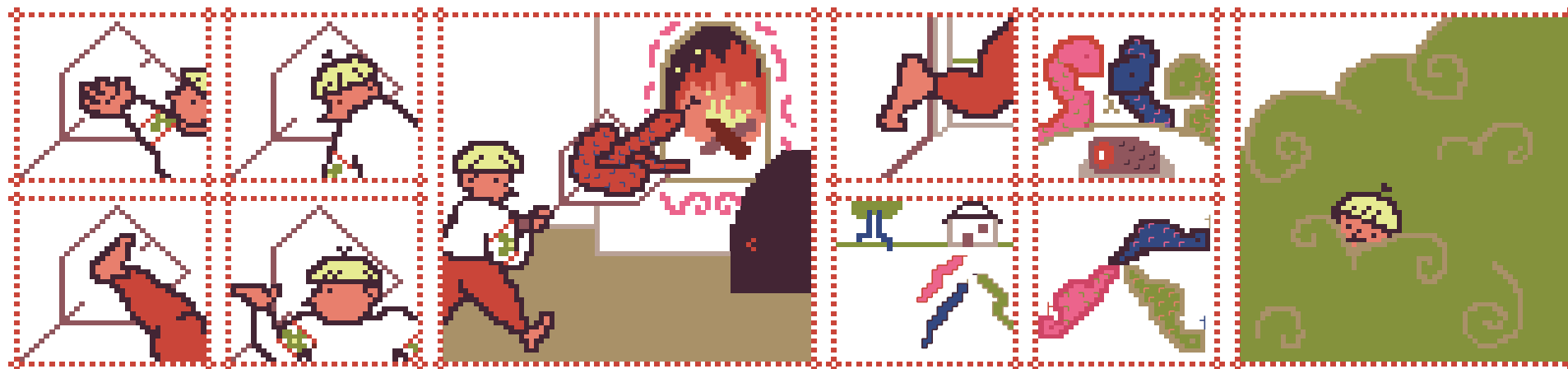
„Hadí dcero, hej,

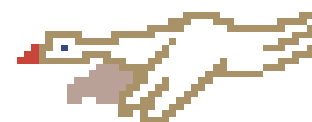
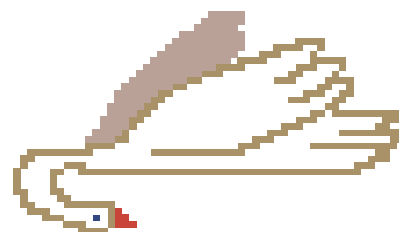
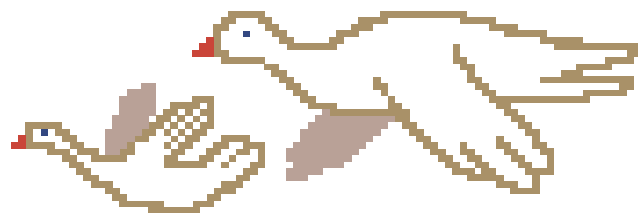
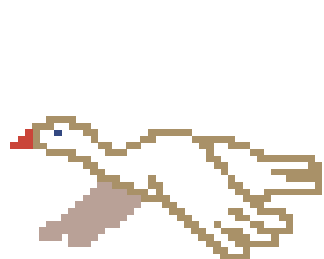
hostům otvírej.

Jsme na dvoře již,

což nas neslyšíš?“

Zmijie marně volá, nikdo jí neotvírá. Vytrhla tedy petlici a otevřela si sami. Hosty pozvala dál, rozesadila je okolo stolu a hned jim předkládala, co našla v peci. „Berte si podle chuti, moji milí hosté. Ta moje holka! Pečínku upekla dobrou, ale jak ji nehlídám, uteče po

svém a kdesi na výsluní myši loví. Berte si bez ní, však na ni zbude dost.“

Otesánek to všechno na javoru slyšel, avšak slézt dolů se neodvážil ba třásl se, jak to s ním dopadne, až ho tu zmije zahlédne. Když její dcera dlouho nepřicházela, začala stará zmije slídit po dvoře. Když plazila pod stromem, zpozorovala vysoko v koruně Otesánka, jak se tam schovává. Ihned si domyslila, co se stalo. Nesmírně se rozlítla a volala:

„Netopýři, hlad, štíři,
To on se měl v peci škvířit!
Pojďme na něj spolu!
Polez, lotře, dolů!“

Netopýři se třepotali v povětrí, ostatní se kmeni, že ho přehryžou. Hryzali, hryzali, až si docela otupili zuby, ale kmen neporazili. Rozběhli se ke kováři:

„Hej, kováři, dovaří,
připiluj nám zubiska,
ať si stará zmije
po mladé tak nestýská.“

Kovář jednomu po druhém přibrousil zuby a oni se zas vrátili pod javor, a hryžou tak, až se kmen otrásá. Otesánek se už taky třese jak javorová snítka. A tu nad ním zašuměla křídla, pod oblaky letělo hejno divokých hus. Otesánek zvedl hlavu a zavolal:

„Huso, husičko rozmilá,
schovej mě k sobě pod křídla.“

Husy ho uslyšely a zavolaly na něj:

„Ještě jeden houf za námi letí,
my nemůžeme,
máme s sebou děti.“

A dole zatím hryžou a hryžou, až se javor otrásá. A tu Otesánkovi nad hlavou znovu zašuměla křídla; zvedl hlavu a proti:

„Huso, husičko rozmilé,
Odneste mě na křídlech
domů k nám, já moc pospíchám
k mamince a k tatínkovi.“

Husy však letěly dál a volaly na něj:

„Popros naše sestřičky,
letí za námi jen kousek maličký.“

Javor se nachyluje, praští, sténá, když vtom
znovu zašuměla křídla a Otesánek volá:

„Husy, husičky, prosím vás,
Spadnu z javora, zlomím vaz.“

Husy odpovídaly:

„Jistě tě vezme poslední z nás,
my pospícháme, nemáme čas.“

Otesánek se chvěje jako lístek javorový, co se
na javoru drží z posledních sil. Vtom uslyšel
slabé šumění křídel, zvedl hlavu a uviděl
husičku, jak tam letí sama, samotinká, tak
malá, že nestačila velkým družkám. Otesánek
jí prosí:

„Husčko moje přežila,
vezmi mě k sobě na křídla.
Zlá zmije mě sežrat chce,
vezmi mě domů k mamince.“

Husička se snesla mezi větve vysokého javoru
a na Otesánka zavolala:

„Přeskoč mi na záda zlehka,
budeš ale tíha velká...
Větrové, větrové, pomozte mi
vzlétnout vysoko vzhůru nad stromy.“

A větry zaduly, nadnesly ji a ona letěla

s Otesánkem do chalupy. Snegli se na dvůr
a Otesánek došel pod okno. Dívá se a poslouchá,
co se děje i nich doma. Babička zrovna upekla
koláče, vyndává je z pece a přitom povídá
dědečkovi:

„Jeden koláč je pro tebe a tady jeden pro mě.“

„A kdepak je koláč pro mě?“ Zasmál se venku
Otesánek.

Babička dal vytahuje koláče z pece a přitom
povídá:

„Tady je jeden koláč pro tebe dědečku. A jeden
pro mě.“

Otesánek už byl na zápraží. Zasmál se zvesela:

„A kdepak je koláč pro mě?“

Babička ho zaslechla a ptá se:

„Co to, dědečku, jako by venku někdo hovořil?“

„I co tě napadá, něco se ti zdá,“ odbyl ji děda.

A babička zase vytahuje koláče z pece a říká:

„Jeden koláč je pro tebe a tady jeden pro mě.“

„A kdepak je koláč pro mě?“ směje se jejich
čtverák už na prahu.

„To už mi nenamluvíš, dědečku, že mi jen tak
straší v hlavě!“ řekla babička, otevřela dveře
a uviděla Otesánka. Rozpřáhla náruč, chytila
synka, dědek za ní, odnášejí ho do světnice.
Husička, vlastně ještě house, se prochází po
dvoře.

„Husička k nám zabloudila na dvůr,“ povídá si
babička,“ půjdu a zaříznu ji, uděláme si ji
k večeři.“

Ale Otesánek ji chytí za ruku:

„Co vás to napadá! Kdyby mě tohle housátko nepřineslo na křídlech domů, už byste mě nikdy neviděli.“

A tak husičku nakrmili, napojili, pod křídla jí nasypali zrní a ona odletěla. Otesánek zůstal s dědečkem a babičkou, aby si nestýskali, že k stáru zůstanou sami.

Obsah

Rukavička	5
Sírko	11
Pan Kocký	19
Povídava Chveska	25
Kyrylo Koželuh	41
Otesánek	49

Kazky

ukrajinské národní pohádky

ilustrovala a grafický upravila Kseniia Maliuhina
pohádky přeložili Miroslav Tomek (Sirko, Pan Kocký,
Kyrylo Koželuh), Hana Pražáková (Povídavá Chveska,
Otesánek), Olena Kuriščáková (Rukavička)
používané fonty Kyiv Type, Rockwell

tisk Voala

/3

kniha vznikla jako diplomná práce
pod vedením MgA. Marie Kohoutové
ateliér Komiks a ilustrace pro děti
Fakulta Designu a umění Ladislava Sutnara
Zápodočeská univerzita v Plzni

2023

FDULS
ZČU v Plzni
2022/2023